

НАЦИОНАЛЕН МЛАДЕЖКИ ФОРУМ

ПОЗИЦИЯ ОТНОСНО

Разпознаване на образователните компетенции, натрупани чрез неформално, информално учене и/или чрез доброволчество от българските университети

Документът е формулиран в резултат от Национален образователен семинар „Разпознаване на образователните компетенции, натрупани чрез неформално, информално учене и/или чрез доброволчество от българските университети“, 08.06.2015 г., гр. София, организиран от Асоциация за подпомагане на академичната общност.

Приет на Общо събрание на НМФ - 21.06.2015 г., гр. София.

Преамбюл

Национален младежки форум /НМФ/ е най-голямата формална младежка платформа в България, обединяваща 40 младежки организации и представляваща чрез своите организации членове над 100 000 млади хора. Мисията на организацията е да представлява интересите на младите хора в България и техните нужди, извеждайки на преден план значението и важността на младежките организации, тяхното развитие и участие в социалните и обществено-политическите процеси и да осигурява ефективен структурен диалог чрез сътрудничеството със съответните заинтересовани страни и институции, взимащи решения в младежката политика.

1. Въведение

Образованието и обучението формират рамката и основата, върху която младите хора конструират живота си. В сферата на личностното развитие, за включване и участие в обществения живот или за бъдещия им професионален и личен живот качеството на образованието и обучението е това, което трябва да гарантира, че всички млади хора са подготвени, активни и компетентни граждани. Достъпът до качествено образование и обучение не е привилегия, а право на всеки млад човек в България. С цел подпомагане развитието на качествено образование, провеждано от университетите в България, Национален младежки форум приема позиция по отношение на „Разпознаване на образователните компетенции, натрупани чрез неформално, информално учене и/или чрез доброволчество от българските университети“, изработена в резултат от тематичен Национален образователен семинар, проведен на 08.06.2015 г. в гр. София и организиран от АПАО.

Осъзнавайки значението на висококачественото висше образование, както и неговото въздействие върху развитието на младите хора, смятаме, че образователните и други заинтересовани институции, бизнесът, неправителствените организации и обществото следва да приемат стъпки за разпознаване на образователни компетенции от университетите в България, придобити извън техните рамки.

2. Цел на настоящия документ

Настоящият документ си поставя за цел да предложи на вниманието на институциите, организациите и обществото:

- Ползите от разпознаването на образователните компетенции, натрупани чрез неформално, информално учене и/или чрез доброволчество от българските университети и представяне на писмени препоръки пред университети за ефективна работа на заинтересованите страни;
- Предизвикателствата пред разпознаването на образователните компетенции от университетите;
- Препоръки за ефективно осъществяване на процеса и последващи стъпки за реализирането му с цел подобряване качеството на различните форми на образование, обучение и учене.

3. Основни дефиниции

Синхронизирането на основните дефиниции засяга по-ясното разбиране на понятията, какви са преките ползи и кои са ползвателите на методите, както и предизвикателствата при разпознаването на образователните резултати от българските университети

- **Формално образование/обучение** се извършва в организирана и структурирана среда, специално предназначена за учене и обикновено води до присъждането на квалификация, в повечето случаи под формата на свидетелство или диплома. Включва системи за общо образование: начално, професионално, средно общо образование и висше образование.

- **Неформално образование/обучение/учене** се случва извън формалната образователна система, но е с ясно структуриран образователен процес и с ясни образователни резултати. Основното изискване за неформалното образование е доброволното участие, като в края на процеса участниците могат да бъдат сертифицирани за натрупаните знания. Обучаващият се има активна роля в процеса. През 2008 година най-голямата младежка организация в Европа - Европейски младежки форум (YFJ) прие своя политически документ за неформалното образование и очерта рамките на разпознаване и качество в сферата на НФО. Според него неформалното образование (НФО) е организиран обучителен и образователен процес, който се провежда успоредно с масовите системи на образование и обучение и не води задължително до сертифициране. Участниците се включват на доброволни начала и играят активна роля в процеса на обучение. За разлика от информалното учене, т.нар. самостоятелно учене, при което обучението се случва по-малко съзнателно, човек обикновено е наясно с факта, че учи и се усъвършенства чрез неформалното образование.

- **Информално учене** е личностно и не винаги осъзнато придобиване на знания и компетенции през целия живот на индивидите. Няма юридическа форма на сертифициране или признаване.

- **Доброволчество или доброволческа дейност** е такава, извън трудовите и служебни правоотношения на доброволеца, която се изразява в полагането на труд и/или предоставяне на услуги по собствен избор и без получаване на възнаграждение.

4. Целеви групи

Целевите групи, които имат роля в процеса и полза от разпознаването на образователните компетенции от университетите могат най-общо да бъдат разграничени на:

- Университети и висши училища, включително академичния състав и отделни структури в рамките на образователните институции;
- Работодатели, представители на съсловни организации, представители на синдикатите и на държавната администрация, както и други организации;

- Всеки човек, който се обучава и/или е част от образователната система и придобива образователни компетенции в и извън нейните рамки.

5. Ползи от разпознаването на образователни компетенции

Разпознаването на компетенции, придобити и развити у младите хора при участие в различни форми на неформално, информално учене и доброволчество от университетите, увеличава преките ползи на участниците в образователния процес и удовлетворява личния им интерес. Ясното осъзнаване на ползите от този процес за различните страни в него подобрява разбирането за неговата важност. От друга страна разпознаването на образователните компетенции, придобити извън академичните структури, би насърчило процеса и въвлякло все повече хора в тях. Не на последно място активностите, които развиват компетенции и не са заложи в образователния цикъл на висшите учебни заведения са неизменна част от развитието на човека и адекватната му подготовка за пазара на труда.

5.1. Ползите за обучаващите се в системата на висшето образование се изразяват в:

- Повече възможности за студентите да намерят стаж и/или практика още в началото на своето обучение и повишаване конкурентоспособността им на пазара на труда;
- Намирането на подкрепяща социална среда за развитие особено важна за адаптирането на студенти от други населени места;
- Осигуряване на възможност за по-ефективно навлизане в избраната област на знание и съответно по-лесна и по-бърза реализация в избраната професия;
- Постигане на по-високи образователни резултати за по-кратък период от време при комбиниране на повече от една форма на придобиване на образователни компетенции;
- Осигуряване на по-гъвкав процес на учене, съобразен до голяма степен с индивидуалното развитие и предпочитания на обучаемия по отношение на формите на придобиване на образователни компетенции;
- Повишаване на мотивацията за учене и постигане на високи образователни резултати на база увеличените възможности за избор на начини, чрез които да бъдат постигнати;
- Развитие на предприемаческия дух и личната отговорност спрямо реализацията след завършване и активен начин на живот.

5.2. Ползите за университетите и висшите училища се изразяват в:

- Увеличаване на потока студенти към съответния университет, тъй като бива разпознаван като насърчаващ развитието на студентите чрез по-гъвкави програми и предоставяне на по-широк кръг от възможности за обучение и реализация;
- Увеличаване броя на реализиралите се студенти поради по-високата им конкурентоспособност на пазара на труда;

- Повишаване на имиджа и показателите на университета, отразени чрез рейтингова система, което от своя страна води до увеличаване на държавното финансиране на съответния университет;
- Възможност за разрешаване на конкретни проблеми, пряко свързани с университета;
- Възможност за реализиране на добавена стойност за развитие на академичната среда чрез доброволчество и други форми на обучение за изграждане на общност на сътрудничество, сплотеност и чувство за принадлежност не само между самите студенти, но и между студентите и университета;
- Насърчаване развитието на общност от Алумни (бивши възпитаници на съответния университет), които да подпомагат и подкрепят университета и след завършването си.

5.3. Ползи за работодателя, бизнеса:

- Гаранция за притежаване на придобити „меки“ умения;
- Наличие на практически опит у младите хора;
- Доказателство по отношение на проактивни и отговорност, мотивация;
- Предпоставка за развитието на корпоративна социална отговорност (КСО) на компаниите чрез включване на млади кадри, социално ангажирани с каузи и образователни процеси.

Освен директните ползи за преките участници в процеса – обучаеми и университети, съществуват и редица косвени ползи за цялото общество, които водят до подпомагане на развитието на обществените отношения. Включването на граждански активни млади хора, придобили редица полезни компетенции чрез участие в доброволчески дейности и други форми на образование и обучение, повишава предоставянето на по-качествени социални услуги, интеграция, толерантност.

6. Предизвикателства

Разглеждането на предизвикателствата пред разпознаването на образователни компетенции от българските университети е свързано с разбирането на ролята и значението за младите в развитието на техните образователни компетенции от страна на отговорните институции за ефективно реализиране на техния потенциал и провеждане на образователна политика, съобразена с индивидуалните нужди и потребности на обучаемите.

6.1. Пред процеса на разпознаване на образователни компетенции извън системата на висшето формално образование стои въпроса за единни инструменти за валидиране, основани на стандарти. Нужно е да се формулират ясни, общоприети критерии и измерители за оценка на придобити знания, умения и компетенции, натрупани чрез неформално, информално учене и/или чрез доброволчество и те да са уеднаквени.

6.2. Друго предизвикателство е образователната програма, която не предполага гъвкавост по отношение на предпочитанията на учащите се спрямо приоритетни области и валидиране на допълнителни компетенции, развити в тези области.

6.3. Стои въпросът и за връзката между обучаемите, университетите и реализацията на пазара на труда. Не само разпознаването, но и признаването на добавената стойност на придобитите образователни компетенции за развитието на младите хора може да направи процеса пълноценен.

6.4. Да се намери стратегически подход за популяризиране на ползите не само пред университетите, но и пред обучаемите, така че те да могат оптимално да се възползват от допълнителни възможности за повишаване на личностния си потенциал и капацитет.

6.5. Координацията между ресорни държавни институции, университети, бизнес и други заинтересовани страни е предизвикателство пред реализирането на процеса, тъй като следва да се осъществи и на ниво реални промени в нормативната база и законодателна рамка, за да се гарантира устойчивостта на процеса.

7. Препоръки

- Разработване на законодателна рамка, включваща единни инструменти и стандарти за разпознаване и валидиране на знания, умения и компетенции, придобити чрез неформално образование, информално учене и доброволчество, основаваща се на ясни стандарти за качество и с участието на всички заинтересовани страни – ресорни държавни институции и агенции, неправителствен сектор, бизнес и др.

- Изграждане на структура (система) за признаване допълнително натрупаните образователни компетенции във всеки университет с ясни правила, описани във вътрешните правилници и да се осъществи стандартизиране на валидирането – с кредити, диплома, друго; да е ясно как университета ще участва в този процес и на какви правила отговаря процесът.

- Прилагане на работещи и ефективни практики на чуждестранни университети, които имат разработени системи за разпознаване и оценяване на предходно учене (PLAR-prior learning assessment and recognition), базиращи се на ясни критерии и провеждани от специалисти, отговарящи за този процес във всеки един университет.

- Засилване ролята и дейността на кариерните центрове по отношение на процеса на разпознаване на компетенциите от страна на българските университети и като свързващо звено с последващото развитие на студентите на пазара на труда.

- Създаване на система от стимули за студентите, развиващи компетенции чрез неформално, информално учене и/или чрез доброволчество от българските университети – гъвкава програма и скъсяване периода на обучение, в случай че обучаемият покрива определени курсове на обучение, застъпени в предходна учебна програма и/или усвоени по неформален/самостоятелен начин.

- Въвличане на представители на бизнеса в изграждането на системата по оценяване и стимулиране на допълнителните образователни дейности, които развиват компетенции.

- Засилване връзката между гимназиите и университетите с цел кариерно ориентиране на обучаемите, водещо до избор на подходящо учебно направление и отчитащо възможностите за разпознаване на вече натрупани компетенции в рамките на средното образование.

- Повишаване информираността на обучаемите по отношение на вече съществуващи механизми, които предлагат университетите по отношение гъвкавостта на учебните планове.

8. Заключение

С приемането на този документ НМФ заявява своята позиция относно разпознаването на образователни компетенции, натрупани чрез неформално, информално учене и/или чрез доброволчество, от университетите в България, като разработва конкретни предложения за реализиране на процеса, съобразени с утвърдени стандарти в областта и синхронизирани с мнението на експерти в сферата, млади хора и младежки организации. Надяваме се, че ще бъдем последвани както от институциите, така и от други организации, които да застанат зад нашата активна позиция и действия в посока развитие на образователната система в България.